

A marketingtevékenység gazdasági büntetőjogi korlátjai

A marketingtevékenységre vonatkozó büntetőjogi szabályozás a Büntető törvénykönyv XVII., a gazdasági bűncselekményekről szóló fejezetében található. Természetesen kis keresgélés után rálelhetünk egyéb Btk.-beli tényállásokra is, amelyek valamilyen módon kapcsolatba hozhatók a marketinggel, de az itt található öt bűncselekményfajta jelöli ki igazándiból a marketingtevékenység büntetőjogi korlátjait hazánkban.

A marketingtevékenységek igen sokrétűek és szerteágazók, a büntetőjogi szempontból korlátjainak tekinthető Btk.-beli tényállások viszont egyértelműen kijelölik azt a kört, amibe a meg nem engedett cselekmények tartoznak. Öt ilyen tényállás található a gazdasági bűncselekmények között, tehát nem mondható túlzottan szigorúnak a büntetőjogi fenyegetettség. Ezt alátámasztja az is, hogy az ötből kettőnél az ismertté vált bűncselekmények száma olyan elhanyagolhatóan kicsi (egy-kettő évente), hogy gyakorlatilag három tényállás védi ténylegesen a társadalmat a marketingtevékenységgel kapcsolatos visszaélésektől és túlkapásoktól.

(Megjegyzem, hogy a hatályos magyar gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos legátfogóbb monográfia és kommentár szerzője szerint az általam e körbe sorolt öt bűncselekmény ugyan külön csoportot képez a gazdasági bűncselekményeken belül, azonban „a fogyasztók és a versenytársak érdekeit sértő bűncselekmények” [Tóth 2000, 74. old.] nevet adta a kérdéses csoportnak. Ez az elnevezés – véleményem szerint – nagyjából ekvivalens a „marketing tevékenységgel kapcsolatos bűncselekmények” csoportnévvel, bár ez utóbbi tágabb kategóriának tekinthető.)

Az elemzés körébe vont bűncselekmények bemutatásakor először a törvényi tényállást ismertetem, majd ezzel kapcsolatban emelek ki néhány – általam fontosnak vélt – problémakört.

ROSSZ MINŐSÉGŰ TERMÉK FORGALOMBA HOZATALA

292. § (1) Aki rossz minőségű terméket jó minőségű terméként értékesít, használatba ad, illetve forgalomba hoz, vagy ezek iránt intézkedik, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott rossz minőségű termék forgalomba hozatalára irányuló előkészületet követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

293. § Aki a termék minőségének megállapítására vonatkozó szabályokat megszegi, és ezzel lehetővé teszi, hogy a terméket a valóságosnál jobb minőségűként értékesítsenek, adjanak használatba, illetőleg hozzanak forgalomba, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A minőség fogalmának vizsgálata napjainkra központi szerepet kapott az üzleti tudományokban. Definiálása azért nehéz feladat, mert nem igazán mérhető kategória, számos dimenziója van. Két fogyasztó nem biztos, hogy azonosan fogja súlyozni a termék attribútumait, ezért az adott termék minőségével kapcsolatban is eltérő lehet a megítélésük. Definiálhatjuk a fogyasztó értékítéleteként is [Vörös 1999], de talán a legjobb kiindulási alap az Amerikai Minőségellenőrzési Társaság meghatározása lehet, amely szerint „minőség a termék, vagy szolgáltatás meghatározóinak vagy jellemzőinek összessége, amelyek alkalmassá teszik elfogadott vagy értelemszerű szükségletek kielégítésére” [Kotler 1999, 90. old.]. Ilyen bizonytalan, elasztikus fogalmakkal azonban a büntetőjog nem tud mit kezdeni, ezért a 294. § expressis verbis kimondja, hogy mikor tekinthető egy termék rossz minőségűnek:

294. § (1) A kötelezően alkalmazandó nemzeti szabvány hatálya alá tartozó termék akkor rossz minőségű, ha a szabványban meghatározott legalacsonyabb minőségi követelményeknek sem felel meg.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott eseten kívül rossz minőségű az olyan termék, amely rendeltetésszerűen nem használható, vagy használhatósága jelentős mértékben csökkent.

A nemzeti szabvány¹ a nemzeti szabványügyi szervezet által elfogadott vagy megalkotott szabvány, amelyet a nyilvánosság számára már hozzáférhetővé tettek. Alkalmazása főszabály szerint önkéntes, kivéve, ha jogszabály előírja a kötelező alkalmazását. (A Magyar Szabványügyi Testület közhitelű és bárki számára hozzáférhető nyilvántartásában egyébként meg lehet nézni, hogy létezik-e az adott termékre vonatkozóan kötelezően alkalmazandó nemzeti szabvány.)

Ha nincs kötelezően alkalmazandó nemzeti szabvány az adott termékre, akkor pedig nyilván a használhatatlan vagy jelentős mértékben csökkent használhatóságú termék tekintendő rossz minőségűnek. Ebben a kérdésben egyébként a végső szót mindig az aktuális büntetőügyben eljáró bíróság mondja ki.

A bűncselekmény elkövethető szándékosan és (a 293. § esetét kivéve) gondatlanul is.² Büntetendő az előkészület is, ami jelen esetben a forgalmazás céljából előállítás vagy tárolást jelenti. E szigorú rendelkezés indoka valószínűleg az élelmiszerek (borok) fokozott minőségvédelmére vezethető vissza. A bűncselekmény mindkét alapesetét elvileg bárki elkövetheti, e bűncselekmény alanya tehát akár gazdasági társaság vezető tisztségviselője, akár tagja, akár egyéni vállalkozó, sőt a forgalmazás folyamatához kapcsolódó „kívülálló személy” is lehet [Tóth 2000, 157. old.]. A tethoz kapcsolódik egy ötvenezer forintos értékhatár (!) is, ez alatt nincs bűncselekmény, legfeljebb a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendeletben található szabálysértési alakzat megvalósulása állapítható meg, ekkor az eljárás a fogyasztóvédelmi felügyelőség, illetve az ÁNTSZ hatáskörébe tartozik. Ha megállapítják a szabálysértés elkövetését, akkor azt a terméket, amelyre a szabálysértést elkövették, mindenképpen el fogják kobozni, és ehhez „jár” még egy maximum ötvenezer forintig terjedő pénzbírság is.

A „termék” fogalma egyébként a büntetőjogban tágabb, mint a közgazdasági termékfogalom, a Btk. szerint ugyanis terméknek tekintendők a következők: *az ipari és a mezőgazdasági termék (termény), akár*

1 Ld. A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvényt!

2 A Btk. a hagyományosnak tekinthető kettős felosztás alapján a bűnösség két formáját szabályozza: *szándékosan* követi el a bűncselekményt, aki magatartásának következményeit kívánja, vagy *e következményekbe belenyugszik; gondatlanságból* pedig az, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, úgyszintén az is *gondatlanságból* követi el a bűncselekményt, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

nyersanyag, akár félgyártmány vagy készáru; a termékkel egy tekintet alá esik az élő állat, valamint a termelőeszköz akkor is, ha ingatlan. Tömegcikkek esetén a termék rossz minőségének bizonyítása (általában szakértő bevonásával) reprezentatív mintavételrel történik¹, mivel a minőség megállapítására irányu-

A „termék” fogalma egyébként a büntetőjogban tágabb, mint a közgazdasági termékfogalom, a Btk. szerint ugyanis terméknek tekintendők a következők: az ipari és a mezőgazdasági termék (termény), akár nyersanyag, akár félgyártmány vagy készáru; a termékkel egy tekintet alá esik az élő állat, valamint a termelőeszköz akkor is, ha ingatlan.

ló vizsgálatok egy része ún. roncsolásos vizsgálat [Bócz-Hadas 1973].

Az ismertté vált (felderített) bűncselekmények száma kb. évi 100 körül mozog országosan, jelentős szórással.

MINŐSÉG HAMIS TANÚSÍTÁSA

295. § (1) Aki minőséget tanúsító okiratban jelentős mennyiségű vagy értékű termék minőségéről valótlan adatot tanúsít, büntetett követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a cselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

A jelentős érték a Btk. 138/A § c) pontja szerint az ötmillió forintot meghaladó értéket jelenti, a jelentős mennyiség pedig nem köthető szigorúan egy adott értékhatárhoz, a termék egyedi értéke, a gazdasági életben betöltött szerepe alapján ötmillió forint alatti érték is megalapozhatja a büntetőjogi felelősségre

vonást. (Ebben a kérdésben is természetesen az adott ügyben eljáró büntetőbíróság mondja ki a végző szót.)

A bűncselekmény kizárólag valótlan adatok írásos formában történő tanúsításával követhető el, az adatok tanúsítására szolgáló okiratban. Tettese bárki lehet, aki minőséget tanúsító okiratot (akár szándékosan, akár gondatlanul) állít ki. „A cselekmény ugyanis nem a kiállító speciális státusára, hanem a termék minőségének általános védelmére figyelemmel büntetendő” [Tóth 2000, 163.old.]. Azt mondhatjuk tehát, hogy egyfajta speciális okirat-hamisítással állunk szemben, speciális tartalmú és tárgyú okirat hamisításáról van szó.

A termék minőségének tanúsításáról szóló 47/1968. (XII. 18.) Korm. rendelet előírja, hogy a terméket gyártó (előállító), illetőleg forgalmazó (importáló) jogi személynek és magánszemélynek a terméknek a felhasználás szempontjából lényeges tulajdonságait a megrendelő (vevő) számára tanúsítani kell. A szolgáltató fél bármilyen nyilatkozatát, ami a minőségre vonatkozó közlést tartalmaz (pl. utalás a szabványra, más műszaki előírásra, hatósági ár alapjául szolgáló minőségre, szerződésre) a minőség tanúsításának kell tekinteni. A termék minőségének tanúsítása különösen a következő módon történhet:

- a) minőségi bizonyítvány (műbizonylat) szolgáltatása,
- b) műszaki leírás szolgáltatása,
- c) minőségi jel alkalmazása,
- d) a minőségre vonatkozó adatoknak árucímke segítségével vagy más módon a terméken való feltüntetése,
- e) a minőségnek kísérőjegyzékben (szállítólevél, szállítási jegyzék, számla) való közlése.²

Az ismertté vált bűncselekmények száma egy-két bűncselekmény évente, tehát azt mondhatjuk, hogy olyan „fantomtényállásról” van szó, amely szinte csak a létevel fenyeget.

1 A matematikai levezetést és képleteket mellőzve csak néhány olyan indokra hívom fel a figyelmet, amelyek ennek a módszernek az alkalmazását elkerülhetetlenné teszik: a teljes körű adatfelvétel igen idő- és költségigényes lenne, általában elegendő információt nyújt a termék minőségéről, ha a legyártott tételnek csak egy adott hányadát ellenőrizzük, végül a késztermék minőségellenőrzése sok esetben a termék megsemmisülésével jár együtt. [Ld. Hajdu-Pintér-Rappai-Rédey 1998. 187-214. old.]

2 Ezek pontos tartalmával kapcsolatban az említett kormányrendelet ad eligazítást.

ÁRU HAMIS MEGJELŐLÉSE

296. § Aki árut – a versenytárs hozzájárulása nélkül – olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel vagy elnevezéssel állít elő, amelyről a versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel, vagy ilyen árut forgalomba hozatal céljából megszerez, tart, illetőleg forgalomba hoz, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A marketingmix egyik elemének, a termékpolitikának a része a márkára vonatkozó döntések meghozatala. „A márka a vevők szemében, mint a termék fontos összetevője jelenik meg: segít egyrészt abban, hogy azonosítani tudják a terméket, másrészt abban, hogy megkülönböztessék azt más, versenytárs termékektől. E funkciók mellett a márka azzal is növeli a termék értékét, hogy sokszor hozzájárul a vevők pszichológiai szükségleteinek kielégítéséhez.” [Reketye 1997, 55. old.] A marketingben a termék fogalmát a fizikailag megjelenő javak mellett a szolgáltatásokra is értelmezzük. „Termék mindaz, amit a piacon felkínálnak, ami szükségleteket elégít ki, és csere tárgya lehet.” [Reketye 1997, 27. old.] A büntetőjog ehhez hasonlóan szintén kiterjeszti az áru fogalmát, ami így gyakorlatilag a marketing termékfogalmával egyezik meg:

315. § (1) Ennek a fejezetnek az alkalmazásában árun ipari vagy egyéb gazdasági jellegű szolgáltatást, áron pedig az áru (szolgáltatás) ellenében járó bármilyen vagyoni értékű ellenszolgáltatást is érteni kell.

A cselekmény elkövetési tárgya tehát az áru, és a deliktum csak a versenytárs hozzájárulásának hiányában valósul meg. Ugyanarra az árukörre vonatkozóan több versenytárs megléte esetén nem elégséges az egyiknek a hozzájárulása, a termék versenyjogba¹ ütköző gyártása ugyanis bármely ebben ér-

dekelt vállalkozó jogos érdekeit sértheti. [Tóth 2000] A versenytársnak egyébként mindig konkrét, kifejezett formában kell a hozzájárulását megadnia, a hallgatólagos hozzájárulás nem elég. Itt jegyezném meg, hogy a joggyakorlatban körvonalazódni látszik egy olyan álláspont, amely szerint versenytársról csak nemzeti keretek között lehet szó, azaz versenytársnak azt kell tekinteni, aki a Magyar Köztársaság területén vagy itt is versenyez, folytat gazdasági tevékenységet. [Tóth 2000, 168. old. körül]

A Legfelsőbb Bíróság egy 1998-as határozatában kimondta, hogy: „az áru hamis megjelölése büntetének tényállása mind a többi gazdasági fél piaci, mind a fogyasztók érdekeit védi, ezért bármely érdek sérelme esetén megvalósul a szóban levő bűncselekmény akkor is, ha az egyébként kifogástalan minőségű áru

A bűncselekmény kizárólag valótlan adatok írásos formában történő tanúsításával követhető el, az adatok tanúsítására szolgáló okiratban. Tettese bárki lehet, aki minőséget tanúsító okiratot (akár szándékosan, akár gondatlanul) állít ki.

olyan - megtévesztésre alkalmas - címkével kerül forgalomba, amely a versenytárs állami gazdaság hasonló árujával összetéveszhető.” (BH1998. 522.).

A törvényi tényállásban említett jellegzetes külső lehet pl. a Coca-Colás üveg jellegzetes formája, a videokazetták dobozai a maguk egyedi színösszetételével, a megjelölés vagy elnevezés pedig főként a védjegy használata szokott lenni, de a büntetőjogi felelősség szempontjából bármely, a piacon már jelen lévő, széles körben ismert jel ide tartozik.

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, a következő elkövetési magatartások bármelyikével: előállítás, forgalomba hozatal céljából történő megszerzés vagy tartás, forgalomba hozatal. A cselekmény annyi rendbeli, ahány versenytárs érdekeit sérti, sőt halmazatban állhat a rossz minőségű termék forgalomba hozatala bűncselekményével, emellett gyakran keltheti adócsalás gyanúját is, aminek az adónyomozók ilyenkor általában készségesen utánanéznek.

A cselekmény 100 000 forintot meg nem haladó értékű árura történő elkövetése szabálysértés, ilyen-

¹ Erre vonatkozóan alapvetően a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény jelenti az alapvető szabályozást.

kor a fogyasztóvédelmi felügyelőség az áru kötelező elkobzása mellett százezer forintig terjedő pénzbírságot szabhat ki.

Arra vonatkozóan, hogy az áru alkalmas volt-e a versenytárs árujával való összetévesztésre, az átlagos vásárló átlagos vásárlási szokásai a mérvadóak, teljes hasonlóság hiányában is megállapítható a bűncselekmény, azaz nem kell szakértőt sem igénybe venni, ez nem szakkérdés.

A törvényi tényállásban említett jellegzetes külső lehet pl. a Coca-Colás üveg jellegzetes formája, a videokazetták dobozai a maguk egyedi színösszetételével, a megjelölés vagy elnevezés pedig főként a védjegy használata szokott lenni, de a büntetőjogi felelősség szempontjából bármely, a piacon már jelen lévő, széles körben ismert jel ide tartozik.

Az ismertté vált bűncselekmények száma az utóbbi években általában évi 30 és 120 között mozog, jelentős ingadozásokkal.

A FOGYASZTÓ MEGTÉVESZTÉSE

296/A. § (1) Aki az áru kelendőségének felkeltése érdekében nagy nyilvánosság előtt az áru lényeges tulajdonsága tekintetében valótlan tény, vagy valós tény megtévesztésre alkalmas módon állít, illetve az áru lényeges tulajdonságáról megtévesztésre alkalmas tájékoztatást ad, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában az áru lényeges tulajdonságának minősül az összetétele, használhatósága, az egészségre és a környezetre gyakorolt hatása, valamint a kezelése, eredete, az, hogy megfelel-e a jogszabályi előírásoknak, a nemzeti szabványnak vagy az áruval szemben támasztott szokásos követelményeknek, valamint az, ha az áru felhasználása a szokásostól lényegesen eltérő feltételek megvalósítását igényli.

(3) Az (1) bekezdés alkalmazásában az áru lényeges tulajdonságának minősül az áru vásárlásához ígért nyerési lehetőség vagy más előnyös következmény is.

A fogyasztóval kapcsolatos döntések meghozatala a piacbefolyásolási politika körébe tartozik a marketingben. A vásárlási döntés folyamatának egyik fontos szakasza az információgyűjtés. „Különbéforrásokra támaszkodhatunk a vásárlási döntés előkészítéseként, részben a külső információforrásokra (pl. teszt-újság, értékelő cikkek, reklám, mások tapasztalata, eladók ajánlása stb.), részben pedig saját tudásunkra, tapasztalatainkra, az emlékezetünkben előhívott információkra.” [Hofmeister-Tóth, Törőcsik 1996, 152. old.]. Nagyon fontos társadalmi érdek fűződik tehát ahhoz, hogy a fogyasztókat védjük az áruforgalom biztonságát, és a tisztességes piaci magatartásba vetett bizalmat sértő kereskedői megnyilvánulásoktól.

Ez a védelem azonban jól körülhatárolt esetekben érvényesül, az idézett büntetőjogi rendelkezés elemzésével kijelölhetjük a tiltott magatartások körét. Először is ez a bűncselekmény csak szándékosan követhető el, mivel célzatos deliktumról van szó: az elkövető „az áru kelendőségének felkeltése érdekében” követi el a cselekményt. Emellett nem valósul meg bűncselekmény, ha azt nem „nagy nyilvánosság” előtt követik el (televízióban, rádióban, sajtóban, körlevél útján vagy „puszta rápillantással meg nem állapítható egyedből álló” számú jelenlévő – azaz legalább kb. 10–15 fő – előtt élőszóban, illetve üzletek kirakatában, házak falán, metróállomásokon való írásos reklámozással). Alanyként gyakorlatilag bárki szóba jöhet, aki a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény értelmében egyéni vagy társasági formában működő vállalkozó lehet. A bűncselekmény elkövethető valótlan tényállítással (az adott tény objektíve nem felel meg a valóságnak), valós tény megtévesztésre alkalmas módon történő állításával (itt a szövegkörnyezet vagy az állítás módja a félrevezető) vagy megtévesztésre alkalmas tájékoztatással (ez általában nem tényállítást jelent, hanem információk, vélemények stb. meghatározott szempontú csoportosítását is).

Az áru lényeges tulajdonságaival kapcsolatban maga a büntető jogszabály ad értelmezést. Mint minden törvényi értelmezés, ez is autentikusnak tekintendő, és mindenki számára kötelező. A részletes törvényi meghatározás nem jelenti azt, hogy a gyakorlatban különösebben bonyolult lenne eldönteni,

hogy valótlan információ szolgáltatásával állunk-e szemben, ugyanis a meghatározó ismérv az, hogy az áru valótlanul állított tulajdonsága objektíve alkalmas legyen forgalomnövelő hatás kifejtésére. Néhány példa a törvényi értelmezésben szereplő fogalmakra: összetétel (pl. „100%-os gyümölcslé”), használhatóság (pl. „vízálló”), kezelés (pl. „vasalást nem igényel”), eredet (pl. „biozöltség”).

A bűncselekmény annyi rendbeli lesz, ahány jól körülhatárolható árukörre vonatkozóan történt tényállítás, illetve tájékoztatás.

Önmagában a hamis termékjelzés alkalmazásával ez a bűncselekmény nem valósul meg, ahogy arra a Legfelsőbb Bíróság is utal: „Nem valósítja meg a fogyasztó megtévesztésének a vétségét, aki nagy nyilvánosság előtt hamis címkével ellátott – nagyobb mennyiségnek nem tekinthető – ruhaneműt hoz forgalomba; ez a magatartás legfeljebb a hamis termékjelzés szabálysértéseként értékelhető.” (BH1999. 103.)

Az ismertté vált bűncselekmények száma átlagosan 20 körül mozgott évente, de jelentős ingadozásokkal, azaz tulajdonképpen csak annyit lehet megnyugtatóan állítani, hogy általában egy két-számjegyű szám (ez tehát már nem „fantomtényállás”), viszont mindenki érezheti saját tapasztalatai alapján, hogy a felderítetlenül maradt, ún. látens bűncselekmények száma valószínűleg ennek többszöröse.

ÁRDRÁGÍTÁS

301. § (1) Aki áruért a hatósági árnál vagy a reá nézve egyébként kötelezően megállapított árnál magasabb árat kér, köt ki vagy fogad el, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az árdrágítást

- a) üzletszerűen,
- b) bünszövetségben,
- c) jelentős mennyiségű árura,

d) jelentős mértékű nyereség elérése végett követik el.

(3)

(4) Aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt pénzbüntetéssel büntetendő.

302. § A 301. § (1) bekezdése szerint árdrágítás az is, ha az áruért a tényleges minőségnél jobb minőségű áru hatósági árának megfelelő árat kérnek, kötnek ki vagy fogadnak el.

A marketing eszköztárának negyedik eszközcsoportja az árpolitika. A vállalat különböző árképzési célokat követhet, az árképzés célja eszerint lehet a túlélés, a folyó nyereség, a folyó bevétel, az árbevételek maximalizálása, a piac lefoglalása, vezető termékminőség kialakítása, de alkalmazhatók más árképzési célok is (pl. a költségek részleges megtérülése vagy egy nonprofit szervezet esetében a teljes költségfedezet).

„Nem valósítja meg a fogyasztó megtévesztésének a vétségét, aki nagy nyilvánosság előtt hamis címkével ellátott – nagyobb mennyiségnek nem tekinthető – ruhaneműt hoz forgalomba; ez a magatartás legfeljebb a hamis termékjelzés szabálysértéseként értékelhető.”

Az államnak, mint a háromszereplős gazdasági modell egyik szereplőjének¹ lehetősége van arra, hogy gazdaságpolitikai céljai érvényesítésének érdekében hatósági árakat (árkűszöböt vagy árplafont) határozzon meg. Ennek azonban csak akkor van értelme, ha a hatósági árakat a gazdasági szereplők alkalmazzák is, annak ellenére, hogy ez bizonyos torzulásokat idéz elő a piacon. (Ha a maximált ár alacsonyabb, mint a piaci egyensúlyi ár, akkor ezen az áron a kereslet meghaladja majd a kínálatot, azaz fellép a hiány jelensége. Ha pedig a hatósági kűszöbár magasabb, mint amennyi a piacon egyensúlyban kialakul, akkor ez megtévesztheti a termelőket, akik többet akarnak majd eladni, mint amennyi jószág-mennyiség adott árak mellett értékesíthető, azaz az árkűszöb alkalmazása legalábbis rövidtávon túltermelést okozhat.) Megállapíthatjuk tehát, hogy piacgazdasági viszonyok között a hatósági árak alkalma-

¹ A három szereplő: a háztartások, az üzleti szervezetek és az állam.

zásával óvatosan kell bánni, de ha már – kivételesen – alkalmazzuk, akkor kellő garancia kell az érvényesítésükre. Ezt szolgálja többek között a büntetőjogi szabályozás.

Az áru hamis megjelölése kapcsán már idéztem a Btk. 315. §-át, amely az áru fogalmát kiterjesztően értelmezi, ez az értelmezés erre a bűncselekményre is vonatkozik. Az elkövetési magatartás a megállapított árnál magasabb ár, illetve a tényleges minőségűnél jobb minőségű áru árának kérése, kikötése vagy elfogadása (ez utóbbi passzív tevékenység, míg az előző kettő aktív). Tettes bárki lehet, aki az adott ügylet során eladói vagy szolgáltatást nyújtói pozícióban van, a vevő azonban sem tettesként, sem részesként (azaz: felbujtóként vagy bűnsegédként) nem felel. A bűncselekmény gondatlanságból is elkövethető.

Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. tv. szabályozza a hatósági árakra vonatkozó árképzés szabályait, eszerint „a mellékletben felsorolt termékekre, szolgáltatásokra az ott feltüntetett miniszter, illetve a helyi önkormányzat legmagasabb árat vagy legalacsonyabb árat (a továbbiakban együtt: hatósági ár) állapít meg.”

A hatósági ár megállapítása történhet tételesen vagy a hatósági ár kiszámítására vonatkozó előírásokkal. A hatósági árat alkalmazási feltételeivel (pl. a minőség, a határidő, a szállítások ütemezése, a megrendelés nagysága, a teljesítés helye, a fizetési feltételek) együtt kell megállapítani. A törvény rendelkezik a magánjogi joghatásról is, eszerint a hatósági ártól eltérő ár kikötése érvénytelenséget von maga után. (A hatósági áras termék és szolgáltatások köre a törvény mellékletében található meg.)

A minősített esetekhez kapcsolódóan idézném a Btk. általános részének vonatkozó fogalommagyarázatait:

137. § E törvény alkalmazásában
7. bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik,
9. üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

A jelentős mennyiségű áru általában a 2 millió forintot meghaladó érték esetében állapítható meg, a

jelentős mértékű nyereség pedig célzatként szerepel a törvényi tényállásban, ezért elvileg kis mértékű tényleges nyereség esetén is megállapítható.

A bűncselekménynek van szabálysértési alakzata is, amelyet a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 71. §-a tartalmaz. Az értékhatár korábban 20 ezer Ft-ot meg nem haladó értékű áru vagy 2 ezer Ft-ot meg nem haladó nyereség volt, ma már a nyereség esetében az értékhatár a bírói gyakorlat szerint 10 ezer Ft, és kb. 50 ezer Ft értékű áruig valószínűsíthetően szabálysértést állapít meg a bíróság (bár abszolút mércét itt még nem állítottak fel).

Az ismertté vált bűncselekmények száma évi tíz bűncselekmény alatt szokott lenni, azaz egyszámjegyű. Ez tehát a másik „fantomtényállás” a marketing tevékenységgel kapcsolatos gazdasági bűncselekmények között.

IRODALOM

- BAUER ANDRÁS, BERÁCS JÓZSEF: *Marketing*. Budapest, 1996.
- BECCARIA, CESARE: *A bűnökről és büntetésekről*. Budapest, 1998.
- BÓCZ ENDRE, HADAS JÁNOS: A rossz minőségű ipari termék forgalomba hozatalának büntette a gyakorlatban. *Magyar Jog*, 1973/4.
- FÖLDVÁRI JÓZSEF: *Magyar büntetőjog. Általános rész*. Budapest, 1997.
- HAJDU OTTÓ, PINTÉR JÓZSEF, RAPPAI GÁBOR, RÉDEY KATALIN: *Statisztika I*. Pécs, 1998.
- HÁRSING LÁSZLÓ: *A tudományos érvelés logikája*. Budapest, 1981.
- HOFMEISTER – TÓTH ÁGNES, TÖRÖCSIK MÁRIA: *Fogyasztói magatartás*. Budapest, 1996.
- KOTLER, PHILIP: *Marketing*. Budapest, 1999. 39. oldal
- MOÓR GYULA: *Jogfilozófia*. Budapest, 1994. 230. oldal
- REKETTYE GÁBOR: *Értékteremtés a marketingben*. Budapest, 1997.
- TÓTH MIHÁLY: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. Budapest, 2000.
- VISEGRÁDY ANTAL: *Jogi alaptan*. Pécs, 1996.
- VÖRÖS JÓZSEF: *Termelési-szolgáltatási rendszerek vezetése*. Pécs, 1999. 39. oldal
- ZELLER GYULA: *Marketing*. Pécs, 1999.

A szerző jogász,
PhD.-hallgató
a PTE ÁJK Büntetőjogi tanszékén.